Eğitim Yönetimi
Yıl 3, Sayı 1, Kış 1997, ss. 45-61

ÖĞRETİM ELEMANLARININ DÖNÜT VE DÜZELTME DAVRANIŞLARINI YERİNE GETİRME DERECELERİ

Yavuz ERİŞEN

Yirmibirinci yüzyıla giderek yaklaşmakta olduğumuz bu zaman diliminde her alanda meydana gelen hızlı değişme ve gelişmeler sosyal hayatı etkilemekte, insanları bu değişme ve gelişmelere uyum sağlamaya zorlamaktadır. İnsanların sosyal ve fiziki çevreye uyum sağlamalarında en etkili araç ise şüphesiz eğitimdir.

Genel anlamıyla bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanan eğitim sürecinden geçen kişilerde istenilen yönde bir davranış değişikliğinin olması beklenmektedir. Varış (1986), eğitim yoluyla kişinin amaçları, bilgileri, davranışları, tavırları ve ahlak ölçülerinin değiştiğini ifade etmektedir. Bu anlamda Saylor, Alexander ve Lewis (1981, 2) eğitimi; bilginin, kavramların, becerilerin, tutumların veya alışkanlıkların düzenli, kasıtlı ve sürekli olarak iletilmesi veya geliştirilmesi süreci olarak tanımlamışlardır.

Eğitim faaliyetlerinin genel amacı, bireylerin içinde yaşadıkları topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır. Bu durumun gerçekleştirilmesi ise ancak yetiştirilmek istenen bireylerin yeteneklerinin eğitim yolu ile son sınırına kadar geliştirilmesi ve davranışlarının mevcut değişme ve gelişmelere paralel olarak değiştirilmesi ile mümkündür.

Bilim ve teknolojideki hızlı değişme ve gelişmeler sonucu insanların sahip olması gereken davranışların artması ve bu davranışların insanlara kazandırılması gereği, planlı eğitimi zorunlu kılmaktadır (Gözütok 1995, 1). Varış (1991, 17), yaşam boyu süren eğitimin "okulda planlı ve programlı olarak yürütülen kısmı"nı öğretim olarak tanımlarken, Bilen (1982, 3) "eğitim gelişigüzellikten uzak, planlı ve maksatlı davranış değiştirme süreci niteliğini kazanmış dinamik bir bütünlüktür" demektedir.

Toplumca kabul gören bilgi, beceri ve değerler birikiminin, yeni kuşaklara kazandırılması için okullarda sürdürülen eğitim ve öğretim etkinliklerinin, belirlenmiş eğitim hedeflerine uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi

olarak etkin bir katılım içine giremeyen öğrenciler de görülebilecektir (Özçelik 1989, 123).

Grupla öğretim durumlarında bu tür problemler ortaya çıktığında öğrenmenin aksamaması ve istenilen davranışların kazandırılabilmesi için bu problemlerin belirlenmesi ve hemen giderilmesi gerekmektedir. Bu durumun sağlanabilmesi öğretme-öğrenme sürecinde dönüt ve düzeltmelerin işe koşulmasını gerektirmektedir. Bu özelliğinden dolayı dönüt ve düzeltme işlemleri öğretim hizmetinin başlıca ögelerinden birini oluşturmaktadırlar.

Görüldüğü gibi grupla öğrenme durumlarında dönüt ve düzeltme işlemleri öğrenmeyi önemli ölçüde etkilemektedir. Bu işlemlerdeki aksamalar önemli öğrenme eksiklerine ve öğrenme güçlüklerine yol açmaktadır. Bu işlemlerin ihtiyaçları karşılayacak hale getirilmesi ise öğrencilerde istenilen davranış değişikliğini sağlama düzeyini önemli ölçüde artırmaktadır.

Türkiye'de dönüt ve düzeltme konusuyla ilgili araştırmalar genel olarak incelendiğinde bu konuda tespit edilen başlıca araştırmalardan biri Yunt (1978)'un çalışmasıdır. Ankara ili ilkokul beşinci sınıflardan altı şube üzerinde yapılan ve deneysel bir nitelik taşıyan araştırma, okuldaki öğrenmede dönüt ve düzeltme etkenlerinin, öğrencilerin akademik erişilerini ne yönde ve ne derecede etkilediğini saptama amacı ile yapılmış, bilişsel giriş davranışlarına ek olarak dönüt ve düzeltme etkenlerinin birlikte işe koşulmasının genel erişiyi önemli derecede yükselttiği tespit edilmiştir.

Senemoğlu (1987) "Bilişsel giriş davranışları ve dönüt ve düzeltmenin erişiğe etkisi" konulu ve Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü birinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı deneysel araştırmasında Yunt (1978)' un araştırmasında olduğu gibi bilişsel giriş davranışlarıyla birlikte dönüt ve düzeltmenin erişiyi önemli derecede yükselttiğini bulmuştur.

Peker (1992), yaptığı araştırmasında ise, dönüt ve düzeltmenin üniversite öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme dersindeki başarısına etkisini incelemiştir. Araştırmada üçüncü sınıf öğrencilerinden deney ve kontrol grupları oluşturulmuş, beş haftalık bir öğretimden sonra dönüt ve düzeltme verilen grupların başarı ortalamalarının dönüt ve düzeltme verilmeyen kontrol grubundakinden manidar şekilde yüksek oldukları tespit edilmiştir.

"Birleştirilmiş ve normal sınıflı ilkokullarda dönüt ve düzeltmenin öğrenmeye etkisi" konusunda Gözütok (1995) tarafından yapılan araştırmada da Ankara merkez ilçeleri ve Ankara köylerinde bulunan normal ve birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda dönüt ve düzeltme uygulanan sınıflarla geleneksel yöntemin uygulandığı sınıflar karşılaştırılmış, araştırma sonunda dönüt ve düzeltmenin uygulandığı sınıflar lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Yukarıdaki araştırmaların sonuçlarından da anlaşıldığı gibi dönüt ve düzeltme işlemleri öğretme-öğrenme sürecinin vazgeçilemez bir unsurunu oluşturmaktadır. Bu nedenle eğitim sisteminin bütün kademelerinde görev yapan ve bireylerin topluma sağlıklı ve verimli uyum yapmaları için onları istendik özelliklerle donatma çabası içerisinde olan öğretmenlerin bu konuda başarılı olabilmeleri, öğretim hizmetleri ve bu hizmetlerin içerisinde belki de en can alıcı ögeyi oluşturan dönüt ve düzeltme işlemleri konusunda yeterli olmalarını gerektirmektedir.

Bu nedenle bu araştırmada, Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme süreci içerisinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranışları nelerdir? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırmanın Önemi

Niteliklı öğretmenlerin yetiştirilmesinde en önemli etken onları yetiştiren öğretim elemanlarının niceliksel ve niteliksel yeterliğidir. Öğretmen adayında bulunması gereken niteliklerin öncelikle öğretmen yetiştiren öğretim elemanlarında bulunması gerekmektedir. Çünkü, "öğretmenin niteliği büyük ölçüde kendisini yetiştiren öğretim elemanlarının niteliğine bağlıdır" (Nas 1992, 363).

Bu nedenle, G.Ü.T.E.F öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme sürecinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın; öğretme-öğrenme sürecinde yer alan dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmesi, öğretim elemanlarının bu konuda kendilerini tanımalarına ve değerlendirmelerine katkı sağlaması, bu konuda yapılacak yeni çalışmalara yol açmasının beklenmesi bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.

II. YÖNTEM

Burada, araştırmanın amacına yer verilmekte, araştırmanın yürütülebilmesi ve sonuçlarının alınmasında izlenen yolların neler olduğu ortaya konulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, G.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme süreci içerisinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretme-öğrenme süreci içerisinde yer alan dönüt ve düzeltme davranışları nelerdir?
2. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından belirlenen bu davranışlarla karşılaştırıldığında kendi görüşlerine göre öğretim elemanların bu davranışları yerine getirme dereceleri nedir?
3. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından belirlenen bu davranışlarla karşılaştırıldığında öğrenci görüşlerine göre öğretim elemanların bu davranışları yerine getirme dereceleri nedir?
4. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın yürütülmesinde tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma ile G.Ü.T.E.F. öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme süreci içerisinde gösterdikleri dönüt ve düzeltme davranışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma bu yönü ile betimsel bir çalışma niteliğindedir.

Çalışma Grubu

Araştırmada G.Ü.T.E.F.'nde bulunan ve ders vermekle yükümlü toplam 50 öğretim elemanı ve 150 öğrenci çalışma grubu olarak alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın alt amaçlarında yer alan sorulara cevap aramak amacı ile verilerin toplanmasında aşağıdaki sistem izlenmiştir:

Birinci alt amacına cevap aramak amacı ile öğretme ve öğrenme sürecinde bulunması gereken dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmek için bu konuda ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklar taranmış ve bu kaynakların incelenmesi ile olumlu ve olumsuz toplam 27 adet dönüt ve düzeltme davranışı tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci ve üçüncü alt amalarına cevap aramak için ilgili literatürün incelenmesi sonucu tespit edilen dönüt ve düzeltme davranışlarından yararlanılarak öğretim elemanlarında var olan dönüt ve düzeltme davranışlarını belirlemek amacıyla öğretim elemanları ve öğrencilere yönelik olarak 27 maddeden oluşan ve beşli derecelendirme ölçeği kullanılan iki adet anket formu hazırlanmıştır. Öğretim elemanlarına yönelik olarak hazırlanan anket formunda ölçek, 1: Daima yaparım, 2: Genellikle yaparım, 3: Arasıra yaparım, 4: Çok az yaparım ve 5:Hiç yapmam olarak; öğrencilere yönelik hazırlanan formda 1: Hepsi yapar, 2: Çoğu yapar, 3: Bir kısmı yapar, 4: Çok azı yapar ve 5: Hiçbiri yapmaz olarak nitelendirilmiş ve bu formlar aracılığı ile veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme süreci içerisinde gösterikleri dönüt ve düzeltme davranışlarını tespit etmek amacı ile hazırlanan anketler uygulandıktan sonra, anket formlarında yer alan maddelerin öğretme-öğrenme sürecindeki görünümünün ayrıntılı dökümü yapılmış; öğretim elemanı ve öğrenci görüşlerine göre öğretim elemanlarının her bir davranışa ilişkin öğretim fonksiyonlarını yerine getirme derecelerini belirlemek için frekans ve yüzdeler kullanılmıştır. Ayrıca, ilgili davranışları öğretim elemanlarının ne derecede yerine getirdiklerine ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci cevaplarının genel betimlenmesine olanak vermesi için her bir davranışa ilişkin aritmetik ortalama puanları çıkarılmıştır.

Bulunan ortalama puanların hangi derecedeki davranışı gösterdiğinin belirlenebilmesini sağlamak amacıyla kullanılan beşli likert ölçeğinde yer alan her bir düzeyin puan olarak sınırları belirlenmiştir. Ölçekte

yer alan aralıkların eşit olduğu düşüncesinden hareket edilerek ölçeğin seçeneklerine ait sınırlar şöyle ifade edilmiştir:

Öğretim Elemanları Ölçeği İçin		Öğrenci Ölçeği İçin
Seçenek	*Sınır*	*Seçenek*
Daima Yaparım	(1) 1.00-1.79	Hepsi Yapar
Genellikle Yaparım	(2) 1.80-2.59	Çoğu Yapar
Ara sıra Yaparım	(3) 2.60-3.39	Bir Kısmı Yapar
Çok Az Yaparım	(4) 3.40-4.19	Çok Azı Yapar
Hiç Yapmam	(5) 4.20-5.00	Hiç Biri Yapmaz

Araştırmanın dördüncü alt amacında yer alan, öğretim elemanları ve öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının anlaşılabilmesi amacıyla her bir davranış için t-testi uygulanmıştır.

III. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarında yer alan sorulara ilişkin bulgulara sırası ile yer verilmiştir.

1. Öğretme-öğrenme süreci içerisinde yer alan dönüt ve düzeltme davranışları nelerdir?

Araştırmacı tarafından bu konuyla ilgili ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklar taranarak aşağıda maddeler halinde sıralanan dönüt ve düzeltme davranışları tespit edilmiştir. Tespit edilen dönüt ve düzeltme davranışları olumlu ve olumsuz davranışlar olarak iki grupta toplanmıştır.

Olumlu Dönüt ve Düzeltme Davranışları:

1. Dersin başlangıç aşamasında, önceki öğrenmeleri kontrol etme, eksikleri ve yanlışları düzeltme.
2. Hedef davranışa yöneltici sorular sorma.
3. Öğrencilere açık ve net sorular sorma.
4. Sorulan sorular öğrenci tarafından anlaşılmadığı takdirde soruları basitleştirerek tekrar sorma.
5. Öğrencilerin sorularına somut, açık ve anlaşılır cevaplar verme.
6. Soru sorduğunda öğrencilere yeterli düşünme zamanını verme.

7. Öğrencilerin verdiği cevapların doğruluğu veya yanlışlığı üzerinde tartışma açma.
8. Öğrencilerin verdiği cevapların doğru, yanlış ve eksik yönlerini belirleyerek kendilerine bildirme.
9. Yanlış ya da eksik cevapları diğer öğrencilerin bulmasına fırsat verme.
10. Öğrencilerin birbirlerine dönüt ve ipucu vermesine fırsat verme.
11. Süratli, kararlı doğru cevapları başka sorularla kontrol etme ya da "evet, doğru, tamam, devam et" gibi kısa tepkiler belirtme.
12. Tereddütlü doğru cevaplarda geribildirim yoluyla "bu doğru, çünkü.." şeklinde cevabı netleştirme.
13. Öğrencilerin doğru cevaplarını el-kol hareketleri, jest ve mimiklerle destekleme.
14. Her sorunun doğru cevabını almaya çalışma.
15. Gerektiğinde doğru cevapları görsel ve işitsel araçlar yardımıyla sunma.
16. Öğrencilerin doğru cevaplara ulaştıkları hissedilinceye kadar rehberlik edilen uygulama ve düzeltmelere devam etme.
17. Düzeltmelerde önce ipuçları kullanma.
18. Sınıf mevcudunun kalabalık olduğu ve her bir öğrenciyle teker teker ilgilenmenin mümkün olmadığı durumlarda, sınıfın yaptığı genel yanlışlıkları ve eksiklikleri öğrenci adı belirtmeden sunma ve düzeltme.
19. Öğrencileri yanlış ya da eksik cevapları karşısında birincil kaynaklara (konu uzmanı, başvuru yayınlar vb.) gönderme.
20. Dersin saatleri dışında, ilgi duyan öğrencilere konuyla ilgili daha fazla bilgi verme.
21. Her konu başlangıcında ön-test uygulama.
22. Her konu bitiminde son-test uygulama, eksiklik ve yanlışları geri bildirip düzeltme.

Olumsuz Dönüt ve Düzeltme Davranışları:

1. Öğrencilerin yanlış cevaplarına karşı yalnızca "hayır, doğru değil" gibi sözel ifadeler kullanma, cevapların niçin yanlış olduğuna yönelik bir açıklama yapmama.

2. Yanlış cevaplar karşısında kaş çatma, başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma.
3. Yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp, öğrenciden uzaklaşma.
4. Doğru cevabı alamadığı taktirde, öğrencilere anlatılan konuyu çalışmalarını söyleme.
5. Dersin konusu ile ilgili olarak öğrencilerden kendisi gibi düşünmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etme.

2. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından belirlenen bu davranışlarla karşılaştırıldığında kendi görüşlerine göre öğretim elemanların bu davranışları yerine getirme dereceleri nedir?

Tablo 1'in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, kendi görüşlerine göre, öğretim elemanlarının olumlu dönüt ve düzeltme işlemleri açısından daima yaptığı etkinlikler; öğrencilere açık ve net sorular sorma, öğrencilerin sorularına somut, açık ve anlaşılır cevaplar verme, soru sorduğunda öğrencilere yeterli düşünme zamanını verme ve ders saatleri dışında ilgi duyan öğrencilere konuyla ilgili daha fazla bilgi vermedir. Önemli olupta öğretim elemanlarının arasıra yaptıkları etkinlikler ise, öğrencilerin birbirlerine dönüt ve ipucu vermesine fırsat verme, öğrencileri yanlış ya da eksik cevapları karşısında konu uzmanı, başvuru yayınlar gibi birincil kaynaklara yönlendirme ve her konu başlangıcında ön-test uygulama ile her konu bitiminde son test uygulama, eksiklik ve yanlışları geri bildirip düzeltme davranışlarıdır. Öğretim elemanlarının, diğer olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarını ise genellikle yaptıkları söylenebilir.

Olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının sınıf-içi öğretim süreçlerinde kullanılması öğrenmeyi önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle öğrencilerde istenilen yönde davranış değişikliğinin gerçekleştirilebilmesi için bu tür davranışların öğretmenlerce sürekli olarak yapılması gerekmektedir. Öğretmenlerin bu tür davranışları sürekli olarak yapmasının öğrenme üzerinde olumlu yönde ve önemli bir etki yaptığı da bu konuda yapılan araştırmalarla desteklenmiştir. Söz konusu davranışlar öğretmen yetiştiren fakültelerdeki öğretim elemanları açısından düşünüldüğünde, bu tür davranışların öğretme-öğrenme sürecinde sürekli olarak yapılmasının zorunluluğu daha da belirginleşmektedir.

Tablo 1. Öğretim Elemanlarının Kendi Görüşlerine Göre "Olumlu Dönüt ve Düzeltme Davranışları"nı Yerine Getirme Dereceleri.

	* (1)		(2)		(3)		(4)		(5)		N 50
ODD**	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	x
1.	11	22	28	56	7	14	4	8	-	-	2.08
2.	19	38	25	50	2	4	2	4	2	4	1.86
3.	34	68	9	18	2	4	3	6	2	4	1.60
4.	21	42	14	28	8	16	2	4	5	10	2.12
5.	30	60	17	34	-	-	2	4	1	2	1.54
6.	22	44	21	42	4	8	2	4	1	2	1.78
7.	15	30	24	48	6	12	4	8	1	2	2.04
8.	17	34	26	52	6	12	-	-	1	2	1.84
9.	11	22	25	50	11	22	1	2	2	4	2.16
10.	8	16	11	22	17	34	12	24	2	4	2.78
11.	13	26	15	30	15	30	7	14	-	-	2.31
12.	15	30	18	36	11	22	6	12	-	-	2.16
13.	12	24	20	40	6	12	8	16	4	8	2.44
14.	13	26	26	52	4	8	4	8	3	6	2.16
15.	13	26	20	40	13	26	4	8	-	-	2.16
16.	20	40	13	26	13	26	3	6	1	2	2.04
17.	9	18	29	58	8	16	3	6	1	2	2.16
18.	19	38	23	46	5	10	2	4	1	2	1.86
19.	6	12	18	36	18	36	4	8	4	8	2.64
20.	24	48	21	42	4	8	-	-	1	2	1.66
21.	8	16	12	24	10	20	6	12	14	28	3.12
22.	6	12	21	42	4	8	13	26	6	12	2.84

* (1) Daima (2) Genellikle (3) Arasıra (4) Çok Az (5) Hiç

** Olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının (ODD) numaraları araştırmanın birinci alt amacında verilen davranışların sıra numarasını göstermektedir.

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının Kendi Görüşlerine Göre "Olumsuz Dönüt ve Düzeltme Davranışları"nı Yerine Getirme Dereceleri.

	1		2		3		4		5		N 50
ODD*	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	x
1.	4	8	18	36	7	14	18	36	3	6	2.96
2.	5	10	10	20	5	10	8	16	22	44	3.64
3.	7	14	4	8	10	20	9	18	20	40	3.62
4.	6	12	25	50	6	12	9	18	4	8	2.60
5.	8	16	9	18	7	14	8	16	18	36	3.38

*Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışlarının (ODD) numaraları araştırmanın birinci alt amacında verilen davranışların sıra numarasını göstermektedir.

Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışları açısından Tablo-2 incelendiğinde, öğretim elemanlarının öğrencilerin yanlış cevaplarına karşı yalnızca "hayır, doğru değil" gibi sözel ifadeler kullanma, cevapların niçin yanlış olduğuna yönelik bir açıklama yapmama, doğru cevabı alamadığı taktirde öğrencilere anlatılan konuyu çalışmalarını söyleme ve ders konusu ile ilgili olarak öğrencilerden kendisi gibi düşünmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etme davranışlarını arasıra yaptıkları; yanlış cevaplar karşısında kaş çatma, başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma, yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp öğrenciden uzaklaşma davranışlarını çok az yaptıkları söylenebilir. Oysa ki Clark ve Starr (1991) bu konuda yaptıkları çalışmalarda bu tür davranışların öğrenmeyi olumsuz yönde etkilediğini ve öğretme-öğrenme sürecinde yapılmaması gereken davranışlar olduklarını belirtmişlerdir.

3. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından belirlenen bu davranışlarla karşılaştırıldığında öğrenci görüşlerine göre öğretim elemanların bu davranışları yerine getirme dereceleri nedir?

Tablo 3' de de görüldüğü gibi, öğrenciler genelde olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının öğretim elemanlarının bir kısmı tarafından yapıldığını belirtmişlerdir. Tablodaki davranışlara yönelik aritmetik ortalamalar incelendiğinde öğrencilere göre davranışların hiçbirinin öğretim elemanlarının tamamı veya çoğunluğu tarafından yapılmadığı görülmektedir. Öğrencilerin çoğu; dersin başlangıç aşamasında, önceki öğrenmeleri kontrol etme, eksikleri ve yanlışları düzeltme, öğrencilerin verdiği cevapların doğruluğu veya yanlışlığı üzerinde tartışma açma, öğrencilerin verdiği cevapların doğru, yanlış ve eksik yönlerini belirleyerek kendilerine bildirme, yanlış ya da eksik cevapları diğer öğrencilerin bulmasına fırsat verme, öğrencilerin birbirlerine dönüt ve ipucu vermesine fırsat verme, öğrencileri yanlış ya da eksik cevapları karşısında birincil kaynaklara (konu uzmanı, başvuru yayınlar vb.) gönderme ve ders saatleri dışında, ilgi duyan öğrencilere konuyla ilgili daha fazla bilgi verme davranışlarının öğretim elemanlarının çok azı tarafından yapıldığı; her konu başlangıcında ön-test uygulama ile her konu bitiminde son-test uygulama, eksiklik ve yanlışları geri bildirip düzeltme davranışlarının ise öğretim elemanlarının hiçbiri tarafından yapılmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretim Elemanlarının "Olumlu Dönüt ve Düzeltme Davranışları"nı Yerine Getirme Dereceleri.

	* (1)		(2)		(3)		(4)		(5)		N 150
ODD**	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	x
1.	1	0.7	13	8.7	39	26	80	53.3	17	11.3	3.66
2.	4	2.7	26	17.3	57	38	54	36	9	6	3.25
3.	8	5.3	48	32	57	38	28	18.7	9	6	2.88
4.	8	5.3	48	32	38	25.3	35	23.3	21	14	3.08
5.	9	6	49	32.7	46	30.7	37	24.7	9	6	2.92
6.	16	10.7	45	30	49	32.7	32	21.3	8	5.3	2.87
7.	3	2	19	12.7	38	25.3	64	42.7	26	17.3	3.60
8.	6	4	31	20.7	40	26.7	43	28.7	30	20	3.40
9.	2	1.3	17	11.3	56	37.3	54	36	21	14	3.50
10.	3	2	12	8	50	33.3	50	33.3	35	23.3	3.68
11.	9	6	28	18.7	58	38.7	38	25.3	17	11.3	3.17
12.	6	4	49	29.3	51	34	38	25.3	11	7.3	3.02
13.	8	5.3	43	28.7	42	28	40	26.7	17	11.3	3.28
14.	18	12	48	32	45	30	27	18	12	8	2.78
15.	9	6	37	24.7	58	38.7	30	20	16	10.7	3.04
16.	4	2.7	25	16.7	56	37.3	50	33.3	15	10	3.31
17.	5	3.3	29	19.3	62	41.3	40	26.7	14	9.3	3.19
18.	20	13.3	45	30	38	25.3	35	23.3	12	8	2.82
19.	10	6.7	28	18.7	31	20.7	46	30.7	35	23.3	3.45
20.	8	5.3	21	14	45	30	48	32	28	18.7	3.44
21.	-	-	1	0.7	10	6.7	30	20	109	72.7	4.64
22.	2	1.3	4	2.7	24	16	48	32	72	48	4.22

* (1) Hepsi yapar (2) Çoğu yapar (3) Bir kısmı yapar (4) Çok azı yapar (5) Hiç biri yapmaz

** Olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının (ODD) numaraları araştırmanın birinci alt amacında verilen davranışların sıra numarasını göstermektedir.

Tablo 4. Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretim Elemanlarının "Olumsuz Dönüt ve Düzeltme Davranışları"nı Yerine Getirme Dereceleri.

	1		2		3		4		5		N 150
ODD*	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	x
1.	16	10.7	43	28.7	47	31.3	33	22	11	7.3	2.86
2.	6	4	18	12	46	30.7	48	32	32	21.3	3.54
3.	8	5.3	21	14	36	24	45	30	40	26.7	3.58
4.	20	13.3	50	33.3	39	26	31	20.7	10	6.7	2.74
5.	9	6	26	17.3	56	37.3	39	26	20	13.3	3.23

* Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışlarının (ODD) numaraları araştırmanın birinci alt amacında verilen davranışların sıra numarasını göstermektedir.

Tablo 5. Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşlerine İlişkin İstatistiki Sonuçları*

	Öğrenci		Öğretmen		
** ODD	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	t
1	3.66	0.818	2.08	0.829	11.71
2	3.25	0.906	1.86	0.969	8.75
3	2.88	0.976	1.60	1.088	7.39
4	3.08	1.152	2.12	1.288	4.72
5	2.92	1.027	1.54	0.862	9.33
6	2.87	1.060	1.78	0.910	6.62
7	3.60	0.982	2.04	0.968	9.87
8	3.40	1.141	1.84	0.792	10.71
9	3.50	0.918	2.16	0.984	8.83
10	3.68	0.985	2.78	1.112	5.10
11	3.17	1.054	2.31	1.019	5.08
12	3.02	1.003	2.16	0.997	5.31
13	3.28	2.676	2.44	1.24	3.01
14	2.78	1.122	2.16	1.095	3.45
15	3.04	1.058	2.16	0.912	5.71
16	3.31	0.956	2.04	1.049	7.60
17	3.19	0.967	2.16	0.866	7.09
18	2.82	1.169	1.86	0.904	6.06
19	3.45	1.224	2.64	1.064	4.50
20	3.44	1.108	1.66	0.789	12.35
21	4.64	0.636	3.12	1.466	7.14
22	4.22	0.906	2.84	1.283	7.07
Olumsuz Dönüt ve Düzeltme Davranışları İçin					
1	2.86	1.103	2.96	1.142	-0.50
2	3.54	1.078	3.64	1.467	-0.41
3	3.58	1.117	3.62	1.441	-0.15
4	2.74	1.132	2.60	1.161	0.74
5	3.23	1.077	3.38	1.524	-0.63

* Tablodaki sıra numaraları diğer tablolardaki davranış numaralarına göre verilmiştir.

**ODD: Olumlu dönüt ve düzeltme davranışları.

Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışları açısından Tablo-4 incelendiğinde öğrenciler bu davranışların öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından yapılmadığını, ancak; öğrencilerin yanlış cevaplarına karşı "hayır, doğru değil" gibi sözel ifadeler kullanma, cevapların niçin yanlış olduğuna yönelik bir açıklama yapmama; doğru cevabı alamadığı taktirde öğrencilere anlatılan konuyu çalışmalarını söyleme; dersin konusu ile ilgili olarak kendisi gibi düşünmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etme gibi davranışların öğretim elemanlarının bir kısmı tarafından; yanlış cevaplar karşısında kaş çatma, başını sağa sola sallama, sessiz kalıp öğrenciden uzaklaşma gibi davranışların ise çok azı tarafından yapıldığını ifade etmişlerdir.

4. Dönüt ve düzeltme işlemleri açısından öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Dönüt ve düzeltme davranışlarının öğretim elemanlarınca yerine getirilme derecelerine ilişkin olarak öğrenci ve öğretim elemanların görüşleri 0.05 anlamlılık düzeyinde test edildiğinde elde edilen t-testi sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5'in incelenmesinden de anlaşılacağı gibi olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarının tamamında öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışları açısından tablo incelendiğinde öğrenci görüşleri ve öğretim elemanı görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu konuda öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri birbirlerini destekler görünmektedir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Araştırma sonucunda, elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde kendi görüşlerine göre öğretim elemanları olumlu dönüt ve düzeltme davranışlarını daima veya genellikle yaptıklarını ifade ederlerken, öğrenciler bu davranışların öğretim elemanlarının bir kısmı veya çok azı tarafından yapıldığını belirtmişlerdir. Bu davranışlarla ilgili olarak, öğretim elemanlarının görüşleri öğrenciler tarafından destek-lenmemektedir.

Olumsuz dönüt ve düzeltme davranışları konusunda ise öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri birbirleri ile tutarlı olup, her iki grupta bu davranışların öğretim elemanlarının bir kısmı veya çok azı tarafından yapıldığını ifade etmişlerdir

Öneriler

1. Öğretim elemanlarının dönüt ve düzeltme konusunda kendilerini yetiştirmelerini sağlayacak ortamlar geliştirilmelidir.

2. Bu alanla ilgili daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Yapılacak araştırmalarda; dönüt ve düzeltme ile birlikte ipucu, pekiştirme, katılım gibi öğretme-öğrenme sürecinde yer alan diğer davranışlar birlikte ele alınarak daha kapsamlı olarak tespit edilebilir, daha geniş öğretmen ya da öğretim elemanı kitlesi üzerinde uygulanabilir, öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri yanında gözleme de yer verilebilir.

KAYNAKÇA

Bilen, Mürrüvet. **Başarılı Öğretim İçin Teknikler**. Ankara: 1982.

-------. **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Strateji, Yöntem, Teknik, Taktik, Plan, Plan Örnekleri, Ders Araç Gereçleri. Ankara: 1993.

Clark, H. Leonard., Irving S. Starr. **Secondary and Middle School Teaching Methods**. Sixth Edition. Macmillan Publishing Company. New York: 1991.

Fidan, Nurettin. **Öğrenme ve Öğretme**. Kavramlar İlkeler Yöntemler. Kadıoğlu Matbaası. Ankara: 1986.

Gözütok, Dilek. **Birleştirilmiş ve Normal Sınıflı İlkokullarda Dönüt ve Düzeltmenin Öğrenmeye Etkisi**. Ankara: 1995.

Nas, Recep. "İlköğretime Öğretmen Yetiştirme."**H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**. No:8,1992.

Özçelik, Durmuş, Ali. **Eğitim Programları ve Öğretim**. Genel Öğretim Yöntemi. ÖSYM Eğitim Yayınları-8. Ankara: 1989.

Peker, Reşat. "Geri Bildirimin Üniverite Öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme Dersindeki Başarısına Etkisi."**Uludağ Üniveritesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: VII. Sayı:1. 1992.

Reece, Ian., Stephen Walker. **Teaching Training and Learning**. Second Edition. Business Education Publishers Limited Inc. Great Britain: 1993.

Saylor, Alexander ve Lewis. **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning**. Canada:1981.

Senemoğlu, Nuray. **Bilişsel Giriş Davranışlarıyla Dönüt Düzeltmenin Erişiye Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. H.Ü. Ankara: 1987.

Sönmez, Veysel. **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**: Hedefler, Davranış, İçerik, Genel-Özel Öğretme Yöntemleri, Değerlendirme. Adım Yayıncılık. Ankara: 1993.

Varış, Fatma. **Eğitimde Program Geliştirme**. Teori ve Teknikler. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No:53. 1986.

---------- (ed) T. Gürkan., D. Gözütok., S. Pektaş., C. Babadoğan., O. Gürbüztürk. **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: A.Ü. Basımevi. 1991.

Yunt, P. Onay. **Dönüt ve Düzeltme Etkenlerinin Okulda Öğrenmeye Etkisi**. Yayın-lanmamış Doktora Tezi. H.Ü. Ankara: 1978.

Yazar

Arş. Gör. Yavuz Erişen. Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde çalışmaktadır. Eğitimde program geliştirme ve öğretmen yetiştirme konularında araştırmalar yapmaktadır.

YIL : 3 SAYI : 1 KIŞ 1997

kuram ve uygulamada

eğitim yönetimi

eğitim yönetimi teftişi planlaması ekonomisi

Bu derginin
akçalı korumacılığını
(sponsorluğunu)

pegem

Özel Eğitim ve Hizmetleri
Tic. Ltd. Şti. üstlenmiştir.

Sahibi
Mustafa DURU

Yazı İşleri Müdürü
Hüseyin ŞİRİN

Editörler
Prof. Dr. Ziya BURSALIOĞLU, *Ankara Ü.*
Prof. Dr. Aytaç AÇIKALIN, *Hacettepe Ü.*
Yrd. Doç. Dr. Yüksel ÖZDEN, *Kırıkkale Ü.*

Hakemlerimiz
Prof. Dr. Haydar TAYMAZ, *Ankara Ü.*
Prof. Dr. Hüseyin BAŞAR, *Hacettepe Ü.*
Prof. Dr. Muhsin HESAPÇIOĞLU, *Marmara Ü.*
Doç. Dr. Servet ÖZDEMİR, *Gazi Ü.*
Doç. Dr. Vehbi ÇELİK, *Fırat Ü.*
Doç. Dr. İnayet PEHLİVAN, *Ankara Ü.*
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ŞİŞMAN, *Osmangazi Ü.*
Doç. Dr. Nuray SUNGUR, *Kocaeli Ü.*
Doç. Dr. Mualla Bilgin AKSU, *İnönü Ü.*
Doç. Dr. Yüksel KAVAK, *Hacettepe Ü.*
Doç. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN, *Dokuz Eylül Ü.*
Doç. Dr. Ziya SELÇUK, *Gazi Ü.*
Doç. Dr. Halil İbrahim YALIN, *Gazi Ü.*
Yrd. Doç. Dr. Emin KARİP, *Gazi Ü.*
Dr. Kemal KÖKSAL, *Gazi Ü.*

Kapak Düzenleme
Zülfikar SAYIN
Dizgi
Servet SARIKAYA
Baskı
Önder Matbaası

HER HAKKI SAKLIDIR.
DERGİDE YAYINLANAN YAZILARLA İLGİLİ
TÜM SORUMLULUKLAR YAZARA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR YAYIMLANAN HAKEMLİ DERGİDİR.

İÇİNDEKİLER

BULUÇ Bekir	İlköğretim İkinci Kademe Okullarda Eğitimde Fırsat ve İmkan Eşitliği	11
CEYLAN Memduh	Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi ve Müşteri Memnuniyeti	23
ÇELİK Vehbi	Eğitim Yönetiminde Kuramsal Gelişmeler	31
ERİŞEN Yavuz	Öğretim Elemanlarının Dönüt ve Düzeltme Davranışlarını Yerine Getirme Dereceleri	45
KARİP Emin	Eğitimde Yeniliklerin Uygulanmasını Etkileyen Etkenler	63
PEHLİVAN İnayet	Cincinnati Üniversitesi Yönetici Yetiştirme Akademisi: Okul Müdürü Yetiştirmede Farklı Bir Yaklaşım	83
ŞİMŞEK Hasan	Pozitivizm Ötesi Paradigmatik Dönüşüm ve Eğitim Yönetiminde Kuram ve Uygulamada Yeni Yaklaşımlar	97
TANRIÖĞEN Abdurrahman	Öğretimin Denetimine Yönelik Bir Model: Yönlendirilmiş Yoğun Denetim	111